

Tanja OBLAK, Andrej PINTER

CATaC '98: PRVI KORAKI INTERDISCIPLINARNEGA RAZISKOVANJA ICT

V Londonu so bili letos prvi avgustovski dnevi (1. do 4.) zaznamovani z odmevnim dogodkom: v tem času je potekala prva mednarodna konferenca o kulturnih razsežnostih računalniško posredovane komunikacije. Konferenca z naslovom *Cultural Attitudes Towards Technology and Communication* (CATaC '98) - organiziral jo je ameriški Drury College (University of Springfield), vodila pa sta jo *Charles Ess* in *Fay Sudweeks* -, je gostovala v razkošnih prostorih londonskega muzeja znanosti (Science Museum je ena treh sestavnih enot National Museum of Science and Industry in velja za največjo svetovno zbirko, posvečeno znanstvenim in tehničnim odkritjem; za ilustracijo le podatek, da Science Museum na leto obiše kar 1,6 milijona obiskovalcev). K organizaciji konference so pripomogla nekatera mednarodna strokovna združenja (ICA, IAMCR, TA iz Berna), znanstvene revije (med njimi tudi *Javnost/The Public*) in drugi. Udeleženci so prišli iz več kot dvajset, predvsem neevropskih držav.

Konferenco, ki naj bi v prihodnje postala tradicionalna, so spodbudila aktualna vprašanja v zvezi z novimi komunikacijskimi tehnologijami. Računalniško posredovana komunikacija namreč ponuja možnosti, ki lahko precej prispevajo k vzpostavljanju globalnih komunikacijskih procesov, s tem pa k demokratizaciji in tvornejšemu medkulturnemu dialogu. Problem, ki se pri tem poraja, leži v dejstvu, da kulturne razlike, ki jih računalniško posredovana komunikacija presega, vendarle določajo specifične načine uporabe te tehnologije same in da so te razlike prej ovira kot pa pomoč pri vzpostavljanju kulturnega dialoga. Prispevki na konferenci so problem osvetljevali s perspektive različnih kulturnih kontekstov. Širina zastavljenega problema je privabila strokovnjake s področja družboslovnih, tehničnih, naravoslovnih ved in tudi filozofije.

Skladno z naslovno temo je bil program konference razdeljen na osem zaporednih

sklopov, ki so vključevali tri do štiri polurne prispevke. Prvi sklop, "The politics of electronic global village", je otvoril uveljavljeni teoretik *Steve Jones* (University of Illinois), ki je v svojem nastopu izpostavil problem oblikovanja virtualnih skupnosti. Na podlagi Careyjeve razlike med ritualnim in prenosnim modelom komuniciranja je Jones analiziral štiri pojave - zasebnost, lastnina, varovanje in privilegij - kot ključne elemente virtualnih mikropolisov. Po njegovem mnenju, z računalniško komunikacijo ne izgubljamokar se je zdelo izgubljeno, namreč skupnosti, ampak pridobivamo z družbenim življenjem na mreži nov vmesnik med fraktalnimi družbenimi tokovi. S tem pa se poraja tudi potreba po drugačnem poimenovanju in Jones, v duhu postmodernih besednih iger, predlaga pojem "compunity". Kot drugi se je s svojo zanimivo študijo o delovanju študijskih "mailing-list" v nemško govorečem prostoru predstavil filozof *Herbert Hrachovec* (Univerzitet Wien). Njegove izkušnje pri vodenju takšnih list so opozorile na pretiran optimizem pri obravnavanju možnosti aktivne participacije s pomočjo sodobnih komunikacijskih tehnologij, kajti, po njegovih izkušnjah, nobena od diskusijskih skupin ni zmoгла dolgo vzdrževati razprave, sam njen potek pa je nakazal na ključen pomen razlik v aktivnosti med udeleženci. Precej zanimanja pa je sprožil tudi prispevek *Carleen Maitland* (Michigan State University), v katerem je predstavila zasnovo empirične študije o vplivu kulturnih razlik na razširjenost interaktivnih mrež v svetu.

Drugi sklop, "Homogeneity, marginalization and the preservation of local cultures," je združil prispevke o težavah pri uvajanju sodobne komunikacijske tehnologije v specifične kulturne prostore (Uganda, hispano-ameriška skupnost v Taosu v ZDA ter hekerska subkultura na Švedskem) in o učinkih njihove uporabe. Izmed avtorjev te skupine je posebej izstopala *Syd Strickland* (Fielding Institute), ki je v svoji etnografski študiji orisala zgodovino lokalne "tele-skupnosti" v mestecu Taos (ob meji med ZDA in Mehiko) in učinkovito prikazala prednosti in slabosti, ki jih je prihod komunikacijske tehnologije prinesel v vsakdan prebivalcev.

S tem primerom je opozorila na ekonomske in kulturne ovire pri uresničevanju politične vizije, ki jo v zadnjem času uresničujejo ameriške državne službe, tj. implementacija komunikacijske tehnologije.

V tretjem sklopu, naslovljen je bil kot "Communication in virtual communities," so bili predstavljeni nekateri specifični načini interakcij v virtualnem prostoru, ki jih omogočajo nove tehnologije. Zanimanje je zbudila predvsem slikovita predstavitev *Brende Danet* (University of Jerusalem), v kateri je analizirala ustvarjalce in strukturo interaktivne ASCII umetnosti iz IRC in MIRC okolij. Pri tej vrsti izražanja (oblikovanju simbolov, podob in drugih sporočil s pomočjo standardnega ASCII nabora znakov) gre za premik od "text-based" k vizualnemu komuniciranju, katerega osrednja značilnost je "igriva estetizacija". Po podatkih Danetove gre pri udeležencih tovrstne komunikacije za pretežno nižje izobražene prebivalce ruralnih okolij, srednje starosti, različnih poklicev; in zanimivo je, da je med njimi izrazito več žensk kot moških.

Četrty sklop, ki je nosil naslov "Socio-cultural convergence," je povezal prispevke o izraelskih izkušnjah z internetom v luči njihove tradicionalne ideje o nacionalni varnosti, o virtualnih okoljih kot prostorih venezuelske kulturne identitete in o kulturno pogojenih načinih naslavljanja med uporabniki anglo-ameriških "mailing-list". V nadaljevanju je sledila predstavitev obsežne raziskave z naslovom "Global culture, local culture and vernacular computing - the excluded 95% in South Asia". Njena avtorja *Kenneth Keniston* (MIT) in *Pat Hall* (Open University) sta želela opozoriti na pereč problem uporabnikov računalniško posredovane komunikacije s področja indijske podceline, kjer je zaradi jezikovnih razlik (17 uradnih jezikov) kar 95 odstotkom prebivalcem onemogočena uporaba računalniške tehnologije. Eden od vzrokov za takšno razmerje med uporabniki in neuporabniki je po mnenju avtorjev tudi neprilagojenost programske opreme.

Podobne težave so izpostavili tudi razpravljalci v naslednjem, šestem sklopu: "East/West cultural attitudes and communicative practices". Študije o japonskih in taj-

skih izkušnjah so skušale še utrditi vtis o nevzdržnosti teze, da je sodobna komunikacijska tehnologija kulturno nevtralna. *Lorna Heaton* (University of New Mexico) je raziskala težave pri prilagajanju japonske pisave na latinični standard, omenila pa je tudi specifičnost komuniciranja v japonščini, katerega pomemben sestavni del so neverbalni indici, kot so smer pogleda, ton in poudarek izgovorjave itd. Predstavila je nekatere tehnične iznajdbe, ki so japonskim uporabnikom računalniške tehnologije omogočili tudi takšno izražanje. *Satinder Gill* (NTT) je v nadaljevanju še dopolnila Heatonovo s svojo analizo japonskih uporabnikov elektronske pošte in njihovih posebnosti, s posebnim poudarkom na načine (neverbalnega) izražanja emocij v virtualni komunikaciji.

V zadnjih dveh sklopih so se razpravljalci posvetili pretežno tehničnim dimenzijam novih komunikacijskih tehnologij. Izhodišče njihovih prispevkov je bila ideja, da se je treba pri oblikovanju in razvoju računalniških aplikacij in tehnologij najprej podrobno seznaniti z razumevanjem in s pričakovanji samih uporabnikov. *Vanessa Evers* (Open University) je predstavila študijo o kulturno pogojenih pričakovanjih v zvezi z grafičnimi vmesniki na internetu. *Andrew Turk* (Murdoch University) pa je na podlagi izkušenj z razvojem skupnega informacijskega sistema za več avstralskih domorodskih skupnosti orisal etična vprašanja, s katerimi bi se morali ustvarjalci takšnih sistemov soočiti. Po njegovih izkušnjah je namreč ključni problem, kako ohraniti kulturne posebnosti različnih uporabnikov. Vsi referati in/ali povzetki so bili objavljeni v zborniku prispevkov, ki sta ga za University of Sydney Press uredila Charles Ess in Fay Sudweeks.

Pomembna popestritev konference je bil otvoritveni nastop *Johna Duranta* (Imperial College), v katerem je izpostavil ključne spremembe v odnosu med družbo in sodobnimi znanstvenimi odkritji. Durant je kot zagovornik optimističnega pogleda komentiral nekaj osrednjih slabosti sodobnih komunikacijskih tehnologij, med katere je treba po njegovem mnenju šteti nove načine marginalizacije in prevlado zabavnih vsebin ter pasivnega načina uporabe. Na

podlagi svoje analize je izpeljal predlog, da je omenjene slabosti treba reševati s širjenjem možnosti dostopa do novih komunikacijskih tehnologij, s čimer naj bi se po njegovem mnenju povečala tudi stopnja in kvaliteta aktivne politične participacije ter vpliv na politično odločanje.

Durantov prispevek je sprožil precej razprav, česar ostali nastopi na konferenci niso več ponovili. Vzrok je verjetno treba iskati v tem, da so organizatorji čas, namenjen vprašanjem in komentarjem, predvideli šele ob koncu posameznih sklopov, ne pa med prispevki. Precejšnjo težavo so v razpravah predstavljale vsebinske razlike med posameznimi prispevki, saj je bilo časa, da bi jih uspešno pripeljali na skupni imenovalec, premalo. Ponesrečenega vtisa ni

popravljal niti sklepni dialog (njegov obetajoč naslov se je glasil "Philosophy, Communication Theory, and Cultural Criticism"), v katerem naj bi se soočila tri prevladujoča izhodišča, ki so usmerjala potek konference, vendar pa dialog žal ni segel dlje od skopih povzetkov za posamezne sklope. Omeniti je treba tudi to, da zavidanja vredne disciplinarne pestrosti udeležencev moderatorjem ni uspelo tvorno povezati, kar pa je morda obet za prihodnje priložnosti. Naslednja CATaC konferenca bo predvidoma čez dve leti v Sydneyu, in sicer v času naslednjih poletnih olimpijskih iger. Do takrat pa je še dovolj časa za ogled konferenčne spletne strani na naslovu <http://www.drury.edu/faculty/ess/catac/index.html>.